

VAASAN KAUPUNKI YMPÄRISTÖOSASTO

VASA STAD MILJÖAVDELNINGEN

LUONNOS

Vaasan ja Laihian yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma vuodelle 2023

□ **Toimipiste Vaasa**
Senaatinkatu 1 B 2.krs
PL 3
65101 VAASA
Puhelin: (06) 3251 111(vaihde)

□ **Toimipiste Laihia ja Vähäkyrö**
Vähänkyröntie 11
66501 VÄHÄKYRÖ
Puhelin: (06) 3251111(vaihde)

Sähköpostiosoite: terveysvalvonta@vaasa.fi
Internetosoite: www.vaasa.fi

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	2
2 Yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuolto	3
2.1 Toimialue ja toimipisteet	3
2.2 Ympäristöterveydenhuollon tekemä paikallinen tarkastustyö keskusviraston ohjeistamilla sektoreilla COVID-19 epidemian aikana	3
2.2 Ympäristöterveydenhuolto tulevaisuudessa	4
2.3 Valvonnan voimavarat	4
2.4 Valvonnan tehtävät.....	5
2.5 Koulutus	6
2.6 Valvontatietojärjestelmä ja tarkastustoiminta	6
2.7 Viestintä	6
2.8 Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika	6
2.9 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu ja näytteenotto	7
2.10 Valvonnan maksullisuus	7
2.11 Toiminnan raportointi ja suunnitelman toteutumisen arviointi.....	8
3. Valvonnan toimialat.....	8
3.1 Yleistä	8
3.2 Elintarvikevalvonta	9
3.3 Terveysturvajelu	11
3.5 Tupakka- ja lääkelain säännösten mukainen valvonta	14
4. Erityistilanteisiin varautuminen	15
4.1 Toiminta erityistilanteissa	15
4.2 Epidemioiden selvittäminen (selvitystyöryhmä).....	16

Liite 1. Elintarvikelain mukaiset toimintaluokat ja –tyypit sekä tarkastukset

Liite 2. Terveysturvajelulain mukaiset toimintaluokat ja –tyypit sekä tarkastukset

Liite 3. Tupakka- ja lääkelain mukaiset toimintaluokat ja –tyypit sekä tarkastukset

Liite 4. Elintarvikelain mukaisten laitosten viranomaisnäytteenotto

1. Johdanto

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, jonka tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö sekä valtioneuvoston valvontasuunnitelma-asetus (665/2006) edellyttävät kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveystahaittoja ehkäisevää.

Vaasan kaupungin väkiluku oli kesäkuun lopussa 2022 noin 67 100. Laihian vastaava asukasluku oli 7900, joten yhteistoiminta-alueen yhteenlaskettu väkiluku on n. 75 000. Vaasa on Pohjanmaan keskus ja työpaikkaomavaraisuutensa (n. 135 %) ansiosta myös alueen taloudellinen veturi. Työpaikkaomavaraisuus on jopa suurempi kuin Helsingissä tai muissa Vaasaa suuremmissa kaupungeissa. Vaasan asema maakunnassa merkitsee ympäristöterveydenhuollon henkilöstölle huomattavan paljon kaupallisia ja julkisia valvontakohteita.

Toimintavuotta 2023 koskeva ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma käsitellään Vaasan rakennus- ja ympäristölautakunnassa. Suunnitelmassa noudatetaan valvontasuunnitelma-asetusta (665/2006) muutoksineen (1811/2009). Suunnitelmassa huomioidaan valvontaa ohjaavien keskusvirastojen yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma sekä virastojen toimialakohtaiset valvontaohjelmat päivityksineen. Lautakunnan päätös ja valvontasuunnitelma lisätään ympäristöterveydenhuollon valvontakohtetietojen hallintajärjestelmään vuoden 2022 loppuun mennessä.

Valvontasuunnitelma on julkinen asiakirja. Yhteistoiminta-alueella oleva toimija voi halutessaan ottaa yhteyttä ympäristöosastoon ja pyytää lisätietoja omaa kohdettaan koskevasta valvonnasta. Sama oikeus on alueen asukkailla. Hyväksytty valvontasuunnitelma on luettavissa ympäristöosaston internet -sivuilla.

Taulukko 1 Ympäristöterveydenhuollon keskusvirastojen ohjelma

Ohjelma	Laatijat
Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma 2020 – 2024	- Ruokavirasto - Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira

Ympäristöterveydenhuollon säännösten tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveystahaitta aiheuttavia tekijöitä. Säännöksissä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun sekä tuotantodellytysten varmistamiseksi.

Valvontasuunnitelman mukainen säännöllinen valvonta on toiminnanharjoittajille maksullista. Kunta perii hyväksymänsä taksan mukaiset valvontamaksut. Hyväksyessään valvontasuunnitelman viranomaisen myös kirjaa sen seurantatavan.

Valvontasuunnitelmaluonnos pidetään nähtävillä 1.12. - 8.12.2022 välisen ajan ympäristöosastolla (Vaasan toimipisteessä), ilmoitustaululla sekä internetissä osoitteessa <http://www.vaasa.fi/ajankohtaista>. Toimijoille ja asukkaille varataan mahdollisuus esittää ympäristöosastolle mielipiteitään ennen rakennus- ja ympäristölautakunnan päätöstä.

2 Yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuolto

2.1 Toimialue ja toimipisteet

Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue on Vaasan kaupunki ja Laihian kunta.

Ympäristölautakunnan tavoitteena on edistää mm. kuntalaisten elinympäristön terveellisyyttä. Lautakunnan toimialaan kuuluvat ympäristöterveydenhuolto ja ympäristönsuojelu. Ympäristöterveydenhuollossa on kolme osiota: Elintarvikevalvonta, terveydensuojelu ja eläinlääkintähuolto. Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelma käsitellään erikseen. Lautakunnan toimialaan kuuluvat kuntalain 77 §:n mukaisen sopimuksen perusteella Vaasan kaupungin ja Laihian kunnan ympäristöterveydenhuollon tehtävät.

Ympäristölautakuntana toimii rakennus- ja ympäristölautakunta. Ympäristölautakuntaan kuuluu yhdeksän valtuuston toimikaudeksi valitsemaa jäsentä ja yhtä monta henkilökohtaista varajäsentä.

Ympäristöosaston terveystarkastuksen (elintarvikevalvonta ja terveydensuojelu) toimipaikat sijaitsevat Vaasan kaupungissa osoitteessa Senaatinkatu 1 B, 65100 Vaasa ja Vähäkyrö - talolla osoitteessa Vähänkyröntie 11, 66500 Vähäkyrö.

2.2 Ympäristöterveydenhuollon tekemä paikallinen tarkastustyö keskusviraston ohjeistamalla sektoreilla COVID-19 epidemian aikana

Vuoden 2023 aikana tarkastustoimintaa voidaan todennäköisesti tehdä normaalisti. Kuluvan vuoden painopisteitä ei ole tautitilanteesta ja rajoituksista johtuen ollut mahdollista toteuttaa. Tästä syystä vuoden 2023 valvontasuunnitelmassa painopisteet ovat osin samat kuin 2022 vastaavat. Kaikkien uusien painopisteiden valintaa ei ole tarkoituksenmukaista tehdä, ennen kuin aikaisemmin valitut on saatu kohtuullisella tavalla suoritetuksi. Kuitenkin joitakin uusia painopisteitä on ajankohtaisten tarpeiden mukaan laadittu.

Kun tarkastusten tekemä mahdollisuus vapautuu enemmän ja säännöllistä riskiperusteista valvontaa voi tehdä normaalisti, painottuu valvonta aluksi suuririskisiin kohteisiin.

Suojavarusteiden käyttämisestä tarkastuksilla:

Työsuojelussa noudatetaan työnantajan sekä työterveyslaitoksen päivitetävää ohjeistusta. Tarkastuskohteessa käytetään toiminnan kannalta riittävää suojavarustusta, jolla varmistetaan asiakasturvallisuutta. Muuta suojausta kuten kasvomaskeja käytetään, jos valtioneuvosto, alueelliset viranomaiset, työnantaja, THL tai TTL sitä ohjeissaan edellyttävät. Jos tarkastuksen kohde edellyttää yleistä tasoa tiukempaa suojavarustusta, kuten hengityssuojaimia (FFP3), silmäsuojia (esim. visiiri tai suojalasit) tai kertakäyttöhaalareita, käytetään tarkastuksella kohteen edellyttämää ja tarjoamaa suojavarustusta.

Suojavarusteita, kuten kasvomaskeja, voidaan käyttää myös silloin, jos ne koetaan tarpeelliseksi muista syistä (esim. turvavälejä ei pystytä noudattamaan).

2.2 Ympäristöterveydenhuolto tulevaisuudessa

Pohjanmaan hyvinvointialueen muodostaa kolmetoista Pohjanmaan kuntaa, jotka järjestävät vuoden 2022 alusta lähtien sosiaali- ja perusterveydenhuollon sekä erikoissairaanhoidon alueellaan. Hallitusohjelmaan kirjatun mukaisesti on sote-ministerityöryhmä linjannut helmikuussa 2020, että ympäristöterveydenhuollon tehtäviä ei tässä samassa vaiheessa sisällytetä maakunnan tehtäviin. Tehtävien siirtoa maakunnille selvitetään myöhemmin monialaisen valmistelun yhteydessä. Valtakunnallisena ympäristöterveydenhuollon keskeisenä tavoitteena on kuitenkin vähentää ympäristöterveydenhuollon järjestäjien määrää nykyisestä 68 yksiköstä.

Vaasan ja Laihian ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella huomioidaan hyvä yhteistyö muiden kunnallisten yksiköiden, kuten ympäristönsuojelun ja rakennusvalvonnan kanssa. Mahdolliset hallinnolliset uudistukset eivät saa vaarantaa sitä.

2.3 Valvonnan voimavarat

Valvontaviranomaisella tulee olla käytettävissään tarpeellinen määrä pätevää ja valvonnan menestyksellisen hoitamisen kannalta riittävän kokenutta henkilökuntaa.

Ympäristöosastolla on ympäristöterveydenhuollon tehtäviin varattu seuraavat henkilöresurssit: ympäristötoimen johtaja, tarkastustehtävissä olevia viranhaltijoita 8. Lisäksi toimistohenkilö työskentelee ympäristöterveydenhuollon tehtävissä kolme päivää viikossa. Ympäristöterveydenhuollon koko toimialalla on edellä esitetyn mukaisesti käytössä vuonna 2023 valvonta-tehtäviin henkilöresursseja 9,1 henkilötyövuotta ja johto- ja toimistoresursseja 0,65 henkilötyövuotta. Vuodesta 2017 on yksikön käytössä ollut valvontaelinlääkärin työpanos, josta elintarvikelain mukaiseen laitosvalvontaan kohdistuu 0,1 henkilötyövuotta.

Taulukko 2. Sektorikohtainen arvio yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuollon kokonaishenkilövoimavaroista ja arvio säännölliseen valvontaan suuntautuvasta työpanoksesta vuonna 2023 sekä valvontakohteiden lukumäärä.

	Valvontayksikön koko terveysvalvonnan resurssit (htv)	Valvontasuunnitelmallisten toimintojen (EL) ja valvottavien kohteiden (TsL, TL ja LL) lukumäärä
Johto- ja toimistotyö	0,65	
Elintarvikevalvonta	5,4	604 elintarvikehuoneistoja, jotka edellyttävät rekisteröinnin tai luvan ja 469 alkutuotantopaikkaa.
Terveydensuojeluvalvonta	3,5	339
Tupakka- ja nikotiinivalvonta	0,2	136
YHTEENSÄ	9,75	1548

Terveysvalvonnalla on resursseja valvontaan valtakunnalliseen tasoon nähden keskimääräinen määrä. Tehtävien jakaminen on toteutettu siten, että henkilöstö voi erikoistua terveydensuojel-

lun ja elintarvikevalvonnan osa-alueisiin. Tehtäväjaon mukainen työskentely perustuu valvontasektori- ja kohderyhmäkohtaiseen jakoon ja siitä on saatu erittäin hyviä kokemuksia.

Valvontakohteiden säännöllistä valvontaa ei ole voitu täysin suorittaa keskusvirastojen ohjelmissa esitettyä määrää. Terveysvalvonnassa on selkeä henkilöstön resurssivaje. Kaikessa työskentelyssä pyritään kuitenkin korkeaan laatu- ja palvelutasoon.

Valvontakohteissa suoritettujen riskitekijöiden arviointien perusteella valtakunnallisissa ohjelmissa olevat tarkastusmäärät ovat hieman liian suuria. Lisäksi tarkastuksiin kuluvat ajat ovat pidempiä kuin valtakunnallisissa ohjelmissa on arvioitu. Tarkastusmäärää vähentäviä tekijöitä ovat mm. toimijoiden toimiva ja kattava omavalvonta sekä alalle kouluttautuminen. On kuitenkin kohteita, joissa tarkastuksiin ja tarkastuskertomusten laadintaan kuluu runsaasti aikaa. Terveysvalvonta panostaa tarkastusten aikana yrittäjien opastukseen ja neuvontaan runsaasti aikaa.

Toiminnassa on suhteellisen runsaasti tarkastuksia, joissa on kaksi tarkastajaa. Tämä käytäntö johtuu mm. turvallisuusriskeistä ja valvonnan yhdenmukaistamisen sekä perehdytyksen tarpeista. Aikaa kuluu myös säännöksiin perehtymiseen sekä laadun kehittämiseen.

2.4 Valvonnan tehtävät

Suunnitelmallisia ja säännöllisiä valvontatehtäviä pyritään toteuttamaan tarkastettavissa kohteissa tämän valvontasuunnitelman ja liitteissä esitettyjen tarkastustiheyksien mukaisesti. Valvonnan tavoitteena on selvittää terveyshaittojen esiintyminen ja onko sellaisia tekijöitä tai olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä.

Valvontatoimiin liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä usein mittauksia ja mahdollisesti näytteenottoa jatkotutkimuksia varten. Mikäli valvonnan yhteydessä havaitaan puutteita, annetaan kohteelle tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset suulliset ja kirjalliset kehotukset ja ohjeet. Mikäli uusintatarkastuksessa todetaan, että aikaisemman tarkastuksen mukaisia toimenpidekehotuksia ei ole noudatettu ryhdytään säännösten edellyttämiin pakko-toimenpiteisiin.

Useimmat valvontakohteet ovat joko ilmoituksen- tai luvanvaraisia, jolloin ympäristöosastolla tehdään ilmoituksesta todistus tai hakemuksesta päätös, ennen kuin kohde aloittaa toiminnan. Osaa ilmoitusvelvollisista pieniriskisistä toiminnoista ei oteta suunnitelmalliseen valvontaan, vaan ilmoituskäsittelyn jälkeen näitä kohteita tarkastetaan vain tarvittaessa.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi ympäristöosasto tekee muuta säännösten edellyttämää valvontaa. Tällaista valvontaa ovat erilaiset yllättävät valvontatapaukset, epidemiaselvitykset, asiakasyhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet. Asuntotarkastuksia, tehdään yksityisiin kiinteistöihin kiinteistön omistajan tai haltijan pyynnöstä. Asuntotarkastuksia tehdään 70 – 100 vuosittain. Näiden tarkastusten sisältö kohdentuu pääsääntöisesti kiinteistön rakenteiden ja tekniikan toimintaan ja kuntoon, mutta enenevässä määrin myös asuntojen siivottomuuteen.

Toimintaan kuuluu lisäksi neuvonta ja ohjaus sekä lausuntojen antaminen. Laatu järjestelmien laatiminen ja ylläpitäminen eri valvontasektoreille sekä niihin liittyvien työohjeiden laatimi-

nen on välttämätöntä, mutta samalla myös aikaa vievää työtä. Lisäksi tutustutaan uusiin säännöksiin, keskusviranomaisten uusiin ohjeisiin ja tiedotteisiin ja osallistutaan koulutuksiin. Tärkeää on tehdä yhteistyötä kaupungin muiden yksiköiden sekä alueen muiden ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden kanssa. Tarkastuksista ja näytetuloksista raportoidaan valtionhallinnolle noudattaen aikatauluja.

2.5 Koulutus

Ympäristöosaston tavoitteena on, että jokainen työntekijä osallistuu vuoden aikana vähintään viiteen koulutuspäivään. Osastolla arvioidaan vuosittain henkilökohtaisten koulutuspäivien tarve ja toteuma.

2.6 Valvontatietojärjestelmä ja tarkastustoiminta

Vuonna 2019 on otettu käyttöön valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon tiedonhallinta- ja toiminnanohjausjärjestelmä (VATI). VATI: sta saadaan tarkastustoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen liittyvät tiedot sekä kohteiden valvontatiheys ja riskiluokka. Järjestelmään kuuluvat myös mm. sähköinen asiointipalvelu, työsuunnitelmat ja raportointikokonaisuudet. VATI on ja tulee olemaan vielä 2023 valtakunnallisesti alan suuren kehitystyön kohteena ja ympäristöosasto osallistuu em. työhön.

Valvontakohteiden kannalta tarkastustiheydellä ja tarkastuksen kestolla on merkitystä, sillä valvontamaksut määräytyvät tarkastuksen kestoajan ja tarkastusmäärien perusteella.

Kohteiden jälkivalvontaan sekä tarvittaessa pakkokeinojen käyttöön tulee panostaa.

2.7 Viestintä

Koko henkilöstö osallistuu viestintään, johon kuuluu mm. asiakaspalvelu, neuvonta ja opastus sekä tiedottaminen mm. lehdissä ja radiossa. Tiedotteet lähetetään kaupungin viestintäosastolle, joka muokkaa, kääntää ja lähettää tiedotteet tiedotusvälineille, sekä julkaisee tiedotteet kaupungin nettisivuilla. Kriisiviestintäohje huomioidaan soveltuvin osin.

Ympäristötoimen internet-sivuilla on kuntalaisille ja toimijoille suunnattuja lomakkeita, tiedotteita ja ohjeistusta ympäristöterveydenhuollon alalta.

Laihian kunnalla on internetsivuillaan tietoa ympäristöterveydenhuollosta ja linkki ympäristötoimen internetsivuille.

Terveysvalvonnan henkilöstö pitää pyydettyä toimijoille, kuntalaisille sekä opiskelijaryhmille esitelmää tai muita infotilaisuuksia.

2.8 Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika

Valvontasuunnitelma-asetuksen mukaan kunnan suunnitelman tulee sisältää tarkastuksen sisällön määrittely sekä tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika. Sama tarkastus voi sisältää useiden terveysvalvonnan sektoreiden säännösten mukaisia kokonaisuuksia.

Tarkastuksella tarkoitetaan ennalta ilmoittamatonta tai ennakolta sovittua tarkastusta, joka kohdistuu ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvien säännösten noudattamisen valvontaan. Tarkastuksia tehtäessä käytetään apuna keskusvirastojen antamia valvontaohjeita, tarkastuslistoja, malliasiakirjoja sekä työohjeita.

Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus, joka annetaan tiedoksi tarkastuskohteelle ja muille asianosaisille. Havaintojen ja toimenpidekehotusten sisällöstä ja perusteista tulee mahdollisuuksien mukaan suullisesti informoida heti tarkastuksen aikana. Tarkastuskertomuksessa mainitaan myös keskeisimmät sovellettavat säännökset.

Tarkastustoiminnassa korostuu jälkivalvonnan (uusintatarkastus) merkitystä. Toimenpiteellä varmistetaan, että aiemmin tarkastetun kohteen toiminta on saatu hyväksyttävälle tasolle. Uusintatarkastus voi olla myös esim. asiakirjan pyytäminen ympäristöosastolle tarkastettavaksi. Tarkastustoimintaa voi suorittaa myös asiakirjatarkastuksena. Tuolloin esimerkiksi toimijan omavalvontasuunnitelma pyydetään tarkastettavaksi ja siitä tehdään arvio ja kehittämissuhteet. Aloite toimenpiteelle voi tulla joko viranhaltijalta tai toimijalta.

2.9 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu ja näytteenotto

Elintarvikelaki ja terveydensuojelulaki edellyttävät, että valvontasuunnitelmassa on esitettävä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu. Viranomaistutkimuksia tekeviltä laboratorioilla edellytetään, että ne ovat Ruokaviraston hyväksymiä. Ympäristöosasto varmistaa aina analyysipyyntöön yhteydessä sen, että laboratorioissa tutkimukset tehdään hyväksytyillä säännösten mukaisilla menetelmillä.

Talousvesi ja uimavesinäytteet tutkitaan KVVY-Botnialab Oy:ssä, jolla on Ruokaviraston hyväksyntä. Laboratorioilla on talous- ja uimavesinäytteiden ottamisessa tarvittava osaaminen. Asumisterveyteen ja muiden oleskelutilojen terveystilan selvittämiseksi otetut näytteet tutkitetaan Ruokaviraston hyväksymässä laboratorioissa.

Talousvesinäytteet Vaasan kaupungin alueella ottaa KVVY-Botnialab Oy. Laihian kunnan alueella talousvesinäytteet ottaa terveysvalvonnan henkilökunta. Uimarantavesi- ja osittain uima-allasvesinäytteet ottaa KVVY-Botnialab Oy, tai tarvittaessa terveysvalvonta. Elintarvike- ja osittain uima-allasvesien näytteet ottaa terveysvalvonta ja siirtää ne KVVY-Botnialab Oy:n Vaasan toimipisteeseen.

Palveluita tuottava laboratorio ilmoittaa sähköpostitse terveysvalvonta(at)vaasa.fi osoitteeseen tiedon laatuvaatimusten ylityksistä jo ennen tulosten lopullista varmistumista.

2.10 Valvonnan maksullisuus

Valvontasuunnitelman mukainen tarkastustoiminta on toimijoille yhteistoiminta-alueella maksullista. Valvonnan maksullisuus perustuu terveysvalvontaa ohjaaviin säännöksiin sekä Kuntaliiton ohjeisiin.

Voimassa oleva ympäristöterveydenhuollon viranomaisen taksa perustuu tarkastuksiin kuluvan ajan perusteella. Uutena asiana vuonna 2022 oli elintarvikevalvonnan ja terveydensuojelun kohteille päätetty valtakunnallinen valvonnan perusmaksu 150 €/vuosi. Perusmaksu on veroluonteinen ja se peritään jatkossa vuosittain. Maksutaksat on hyväksytty rakennus- ja ympäristölautakunnassa siten että, uusi taksan päivitys tuli voimaan 9.3.2022.

Valvonnan suunnitelmallisuuden ja maksullisuuden tarkoituksena on tehostaa terveysvalvonnan säännösten edellyttämää kunnallista valvontatyötä sekä vahvistaa valvonnan voimavaroja.

2.11 Toiminnan raportointi ja suunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontayksikön tiedot vuoden 2022 arviointikyselyihin toimitetaan VYHA-järjestelmän kautta 31.3.2023 mennessä. Osittain tietoja lähetetään vielä keskusvirastojen lomakkeilla. Mm. talousvesitulokset vuodelta 2022 toimitetaan edelleen EXCEL- taulukkoina raportointikäytännön mukaisesti.

EU-vesilaitosten talousvesitulosten raportointi Excel- taulukkoina aluehallintovirastolle poistuu ja 2023 lähtien raportointi tapahtuu valvontakohtetietojärjestelmään (VATI). Vesilaitoksista tehdään sähköiset näytteenottosuunnitelmat (NOS) valvontakohtetietojärjestelmään, josta ne siirtyvät eteenpäin vesi.fi-sivustolle. Vesi.fi-sivustolta veden käyttäjä voi katsella vedenjakelualueensa talousveden laadun tuloksia.

Valvontasuunnitelma-asetuksen mukaan suunnitelman toteutumisen arvioinnissa tullaan arvioimaan:

- tarkastusten määrä valvontakohtetyypeittäin,
- tarkastusten kattavuus,
- näytteiden määrä kohtetyypeittäin sekä
- valvonnasta saatujen tulojen kohdentumista.

Toteutumisen toimialakohtaisessa arvioinnissa käytetään apuna keskusvirastojen laatimia lomakkeita, joiden avulla selvitetään toimialakohtaisesti toteutunut valvonta. Arviointia tulee tehdä myös sen suhteen, miten voimavarojen jakautuminen eri toimijoille käytännössä toteutui. Toteutumisen arvioinnin tulokset toimitetaan aluehallintovirastolle, joka toimittaa ne edelleen keskusvirastoille. Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan vuoden 2023 aikana terveysvalvonnan palavereissa. Valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten määrät arvioidaan kesken vuotta ennen kesälomakauden alkua. Jos tilanne näyttää siltä, ettei suunnitelman mukaisiin lukuihin päästä suunnataan loppuvuoden tarkastukset perustuen arvioituihin riskeihin, sekä siten, että suunnitelman painopisteiden toteutuminen mahdollisuuksien mukaan turvataan.

Ympäristöosasto toimittaa terveydensuojelulain velvoittamana Vaasan Veden ja Poronkaan Veden vesinäytteiden valvontatutkimustulokset vuodelta 2022 Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle 31.3.2023 mennessä. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (177/2008) mukaisista uimarantavesistä (EU- rannat) otettavat vesinäytteiden tutkimustulokset ja aistinvaraiset havaintotulokset on raportoitu keskusvirastolle kuukauden kuluessa uimakauden 2023 päättymisen jälkeen.

3. Valvonnan toimialat

3.1 Yleistä

Suunnitelman mukainen valvonta perustuu kansanterveyslain 1 §:ssä mainittujen ympäristöterveydenhuollon lakien mukaan kunnille säädettyihin tehtäviin. Toimialakohtainen valvonta ja sen painopisteet esitellään kohdissa 3.2 - 3.4.

Vuonna 2021 päivitetyn ja 1.1.2022 voimaantulevan toimintasäännön mukaan ympäristöosaston sektoreiden lupa ja valvontatehtävät on delegoitu valvontatyötä tekeville viranhaltijoille

lukuun ottamatta tupakka-, terveydensuojelu- ja tiettyjä elintarvikelain mukaisia pakkotoimia, joihin liittyvät päätökset lain mukaan kuuluvat lautakunnalle.

3.2 Elintarvikevalvonta

Elintarvikevalvonta kattaa kaikki elintarviketuotannon vaiheet alkutuotannosta kuluttajalle luovuttamiseen saakka. Laki koskee elintarvikkeiden ja niiden tuotannon, varastoinnin, jakelun ja myynnin vaatimuksia sekä elintarvikkeiden markkinointia.

Elintarvikevalvontasuunnitelma noudattelee rakenteeltaan ja sisällöltään ohjeita, joita Ruokavirasto on asiasta antanut. Suunnitelman sisältö perustuu valvontakohteiden kartoitukseen, niiden riskienarviointiin. Suunnitelmassa otetaan huomioon henkilöstöresurssit ja olemassa olevat tiedot kohteista vuodelta 2022. Tarkastusmäärät on mitoitettu riskiperusteisesti ja resurssit huomioiden realistiselle tasolle.

Laatujärjestelmä on käsitelty elintarvikevalvonnan palavereissa keskeisen ohjeistuksen osalta.

Oiva - järjestelmä

Oiva on Ruokaviraston koordinoima elintarvikevalvontatietojen julkistamisjärjestelmä. Osana järjestelmää valvonnan tarkastusraportit julkaistaan internetissä oivahymy.fi – sivustolla ja yritysten tulee sijoittaa se sisäänkäyntinsä läheisyyteen asiakkaille näkyvään paikkaan.

Oiva- järjestelmä on vaiheittain laajentunut kaikkiin elintarvikealan yrityksiin ja elintarvikevalvonnan kokemukset järjestelmän käytöstä ovat hyviä. Ruokavirasto päivittää järjestelmää ajoittain tarpeen mukaan.

Valvontakohteiden tarkastustiheys ja riskiluokitus

Valvontakohteiden riskiluokitus perustuu Ruokaviraston ohjeeseen 10503, jossa on määritelty kohteiden riskiluokat ja tarkastustiheydet toiminnan ja koon mukaan. Liitteessä 1 on esitetty alueella toimivat elintarvikevalvontakohteet toimintatyypeittäin, tarkastukseen käytettävä aika ja suunniteltu tarkastustiheys vuonna 2023. Tarkastukseen käytettävään aikaan sisältyy tarkastuksen valmistelu, tarkastus kohteessa sekä tarkastuskertomuksen laatiminen.

Elintarvikevalvonnan työ, joka ei ole kohteiden säännöllistä valvontaa

Elintarvikevalvonnassa on runsaasti tehtäviä, jotka eivät ole säännöllistä suunnitelmallista valvontaa. Uusista elintarvikehuoneistoista tai kohteista, joissa tehdään olennaisia muutoksia, elintarvikevalvonta tekee ilmoituksesta rekisteröinnin ja laatii todistuksen. Näitä on vuositasolla noin 80. Kohteet tulevat ympäristöosaston tietoon yrittäjän ilmoituksella tai rakennusvalvonnan kautta. Lisäksi poikkeuksellisissa tapauksissa uusi kohde todetaan esim. mainoksesta jossakin viestimessä.

Toimijan tulee ilmoittaa ympäristöosastolle toiminnan aloituksesta. Velvoite koskee sekä uusia kohteita ja tilanteita, joissa toimija aloittaa toiminnan tilassa, jossa jo aikaisemmin on toiminut elintarvikehuoneisto. Ilmoitus edellytetään myös, mikäli toiminta muuttuu oleellisesti. Tilapäisistä elintarvikkeiden myyntitapahtumista tekee toimija (liikkuvat elintarvikehuoneistot) tiedotuksen elintarvikevalvonnalle. Tilaisuuden järjestäjän edellytetään laativan hyvissä ajoin listauksen saapuvista liikkuvista elintarvikehuoneistoista.

Ilmoitusten perusteella laaditut rekisteröinnit ja laitoshyväksynät toteutetaan Ruokaviraston malliasiakirjojen avulla siten, että säännösten vaatimukset asioiden käsittelylle ja sisällölle toteutuvat. Toimijan tulee esittää tarvittavat liitteet. Tiedot siirretään valtakunnalliseen valvontatietojärjestelmään, eli VATI n. Ruokamyrkytyspäilytapausten käsittely ja sen vaatimat tarkastukset on kuvattu kohdassa 4.2.

Valvontakohteiden rakennuslupapiirustuksista annetaan lausuntoja rakennusvalvontaviranomaiselle. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviranomaiselle lähetetään pyynnöstä kohteen lupa/ilmoitustilanteesta tieto alkoholin myynti- ja/tai anniskelu-luvan käsittelyä varten. Lisäksi valvontakohteista tulee vuosittain noin 20 kuluttajavalitusta, joiden selvittelyyn liittyviä tarkastuskäyntejä ei voida ennakolta suunnitella. Tällaisen tarkastuksen toteuttaminen on toimijalle maksuton ja nopeampi toimenpide verrattuna Oiva-tarkastukseen.

Ruokavirasto lähettää kaikkiin valvontayksiköihin yhtäaikaaisesti kuntatiedotteita, joilla suoritetaan elintarvike-erien takaisinveitoja mm. vähittäiskaupoista, ravintoloista ja suurtalouksista. Tiedotteita on tullut viime vuosina enenevä määrä. Kuntien elintarvikevalvontaviranomaisia pyydetään valvontakäyntien yhteydessä tai muulla tavoin varmistamaan, että takaisinvedon mukaisia tuotteita ei ole myytävänä.

Näytteenottosuunnitelma

Ympäristöosasto voi ottaa tarvittaessa osana säännöllistä valvontaa ja omavalvonnan valvomiseksi elintarvikevalvontakohteista elintarvikenäytteitä. Näytteistä tutkitaan mikrobiologinen ja kemiallinen laatu sekä suoritetaan tarvittaessa aistinvarainen arvio. Lisäksi otetaan elintarvikenäytteitä ruokamyrkytyspäilytapausten tai elintarvikkeisiin kohdistuvien kuluttajavalitusten selvittämiseksi ja mahdollisiin projekteihin liittyviä näytteitä.

Viranomaisvalvonnan painopiste on tarkastuksissa sekä toimijan vastuulla olevan omavalvonnan valvonnassa. Elintarvikkeiden myyntipaikkoihin suunnattua rutiiniomaista näytteenottoa ei toteuteta. Elintarvikevalvonnalla on kuitenkin tarpeen vaatiessa oikeus ottaa korvauksetta valvontaa varten tarvittava määrä näytteitä esimerkiksi epäiltäessä, että elintarviketurvallisuus vaarantuu.

Liha-, kala ja maitoalan laitosten osalta toteutetaan säännöllinen viranomaisnäytteenotto. Viranomaisen näytteenottotarve on riippuvainen laitoksen ja sen omavalvonnan tasosta sekä omavalvonnan puitteissa otettujen näytteenoton tulosten tasosta. Laitoskohtainen näytteenottosuunnitelma, joka sisältää tiedot näytteidenotosta ja tutkimusparametreista on liitteessä 4.

Laboratorio postittaa elintarvikkeiden näytetulokset suoraan kohteeseen ja toimittaa ne sähköisesti heti niiden valmistuttua elintarvikevalvonnalle mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten. Jos näytteen tulos on huono, elintarvikevalvonta ottaa tarvittavat uusintänäytteet ja ryhtyy muihin selvitystoimiin. Ruokamyrkytyspäilyyn ja elintarvikkeisiin kohdistuvien kuluttajavalitusten selvittämiseen liittyvät näytteenotot ja laboratoriokulut maksaa ympäristöosasto.

Tarkastustoiminta ja hallinnolliset pakkokeinot

Kaikki elintarvikevalvonnan säännöllisen valvonnan tarkastukset suoritetaan Oiva-järjestelmän mukaisesti 2022. Tarkastuksia voidaan suunnata myös liikkuviin elintarvikehuoneistoihin, joita valvontayksikön alueelle tulee tapahtumiin muualta Suomesta tai EU-alueelta. Liikkuvien elintarvikehuoneistojen valvonta on haasteellista. Tästä syystä on tarvetta lisätä yhteis-

työtä muiden valvontayksiköiden kanssa. Tapahtumien valvonnan ennakkovalmistelu on tärkeää tehdä yhteistyössä tapahtumien pääjärjestäjien kanssa.

Kaikista tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomukset. Mikäli tarkastuksissa havaitaan epäkohtia, annetaan toimijoille kehotuksia ja määräaikoja. Jos uusintatarkastuksessa havaitaan, että epäkohtia ei ole korjattu, ryhdytään tarvittaessa hallinnollisiin pakkokeinoihin. Hallinnolliset pakkokeinot on kuvattu elintarvikelain (297/2021) yhdeksännessä luvussa. Toimenpide käynnistyy toimijan kuulemisella ja se suoritetaan käyttämällä hyväksi Ruokaviraston pakkokeino-opasta sekä soveltuvia malliasiakirjoja. Elintarvikelain 64 §:n mukaan viranhaltija, jolle on siirretty toimivaltaa käyttää pakkokeinoja, on kiireellisessä tapauksessa oikeutettu ryhtymään 55, 56, 58 ja 59 §:ssä tarkoitettuihin hallinnollisiin pakkokeinoihin. Tarkemmin asioiden delegoinnit kuvataan toimintasäännössä. Kiireellisiin pakkotoimiin liittyvät viranhaltijapäätökset on viipymättä saatettava lautakunnan käsiteltäväksi.

Elintarvikelain mukaiset yksinomaan lautakunnalle kuuluvat hallinnolliset pakkokeinot on kuvattu pykälissä 66 § - 69 §.

Omaavonnan valvonta

Toimijan omaavonta-aineisto on usein laaja ja siihen perehtyminen on tarkastustilanteessa hankalaa. Tämän vuoksi kirjallisia suunnitelmia voidaan pyytää ennalta luettavaksi ennen kohteeseen suoritettavaa tarkastusta. Omaavonnan tarkastaminen suoritetaan systemaattisesti ja tarvittaessa, jos huomioita on paljon, voidaan käyttää tarkastuslomaketta. Päivittäistavarakauppa ry:n jäsenyritysten osalta omaavonnan tutkiminen voidaan suorittaa sähköisesti osana tarkastukseen valmistautumista.

Liitteessä 1 on valvontayksikön alueella toimivat elintarvikesäännösten mukaiset valvontakohteet, yhteen tarkastukseen käytettävä arvioitu kesto sekä suunniteltu tarkastustiheys.

Elintarvikevalvonnan painopisteet 2023

1. VATI-tietojärjestelmän käyttö ja kehittäminen: Yhtenäistetään työajan kirjaaminen Vatiin, huomioidaan suunnitelmallinen ja suunnitelman ulkopuolinen työ.
2. Ohjeistus ja neuvonta valvontakohteille: Lihan alkuperämaan ilmoittaminen ja kinkkusanan käyttö. Tehdään Oiva-tarkastusten yhteydessä ja erillisillä neuvontakäynneillä.
3. Oiva-rivit: Lämpötilavalvonta ja jäljitettävyyden.

3.3 Terveystuojelu

Terveystuojelun tavoitteena on ihmisten terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Valvonnan tavoitteena on ennaltaehkäistä, vähentää ja poistaa elinympäristössä esiintyviä terveyshaittoja.

Terveystuojelulain 13 § ja 18 a § mukaiset valvontakohteet ovat ilmoituksenvaraisia. Ilmoituksesta terveystuojeluviranomainen antaa ilmoituksen tekijälle todistuksen vastaanottamisesta ja kirjaa ilmoituksen tiedot tietojärjestelmään, jolloin toiminta tulee osaksi säännöllistä valvontaa. Terveystuojeluviranomainen tarkastaa toiminnan riskinarviointinsa mukai-

sesti joko heti ilmoituksen saatuaan tai sisällyttää tarkastuksen muuhun valvontaryhmään. Riskinarviointi perustuu toiminnasta aiheutuviin terveysuhkiin ja/tai valvottavan tilan olosuhteisiin, joista voi aiheutua terveyshaittaa.

Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin perustettavasta TsL:n 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on tehtävä ilmoitus ympäristöosastolle, jolloin terveydensuojeluviranomainen saa tiedon toiminnan harjoittajasta ja voi antaa ohjausta ja neuvontaa. Näitä toimintoja ei kuitenkaan voida valvoa suunnitelmallisena valvontana. Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin voi tehdä tarkastuksen ainoastaan, mikäli epäillään vakavaa terveyshaittaa.

Terveydensuojelulain 18§ mainitun, talousvettä toimittavan laitoksen, jolla on omaa veden tuotantoa tai käsittelyä, on haettava toimintansa hyväksymistä kunnan terveydensuojeluviranomaiselta. Hakemuksesta laaditaan hyväksymispäätös.

Terveydensuojelulain 20§:n mukaan talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnan ja talousveden laadun valvonnan on perustuttava veden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin ja hallintaan. Riskinarviointi on tehtävä toiminnan harjoittajien ja viranomaisen välisenä yhteistyönä. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on:

- 1) hyväksyttävä 2 momentissa tarkoitettu riskinarviointi;
- 2) varmistettava, että tieto riskinarvioinnin suorittamisesta ja yhteenvedo sen tuloksista ovat veden käyttäjien saatavilla;

Terveydensuojelulain muutoksella suunnitelmallisesta valvonnasta on poistettu sellaiset kohteet, joissa henkilöiden oleskelu on lyhytaikaista ja jotka todennäköisesti eivät aiheuta terveyshaittaa. Näiden kohteiden valvontaa tehdään ainoastaan yhteydenottojen perusteella.

Terveydensuojelun valvonnassa tukeudutaan usein näytteidenottoihin ja analysointeihin laboratorioissa (TsL 6§ 2 mom.). Terveydensuojelulaki ja sen perusteella annetut säännökset määrittelevät tarkasti tarvittavat näytemäärät ja näytteistä tehtävät analyysit. Talous- ja uimavesien näytteenoton voi suorittaa myös muu sertifioitu ympäristönäytteenottaja.

Talousveden laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- STM:n asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM:n asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista

Uimavesien laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- Allasvedet: STM:n asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista
- Uimarantavedet: STM:n asetus (354/2008) pienten yleisten uimarantojen valvonnasta. STM:n asetus (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta sovelletaan EU:lle raportoitavien uimarantojen valvontaan.

STM:n asetuksen (315/2002) mukaan uimahallien, kylpylöiden sekä vastaavien sisällä ja ulkona olevien yleisten altaiden säännöllistä valvontaa varten on laadittu valvontatutkimusohjelma, jossa kohteen ominaispiirteet on otettu huomioon.

Uimarantojen uimaveden laadun säännöllistä valvontaa varten laaditaan seurantakalenteri ennen uimakauden alkua yhteistyössä rannan omistajan tai haltijan sekä laboratorion kanssa. Uimaveden laatutulokset laitetaan esille rannoilla ja internet-sivuilla. Joukkoviestimille lähetetään tiedote.

Asuntoja ja muita oleskelutiloja koskevat toimenpidepyynnöt ovat merkittävä osa muuta terveydensuojelun tarkoittamaa valvontaa kuin säännöllistä valvontaa. Näihin sisältyy tarkastuksia ja mahdollisia mittauksia. Terveyshaittaselvityksissä hyödynnetään ulkopuolisia asiantuntijoita, joilla on terveydensuojelun ja asumisterveysasetuksen mukaiset pätevyydet. Ympäristöosastolta on henkilö Vaasan kaupungin sisäilmatyöryhmässä. Sisäilmatyö edellyttää suunnitelmallista ja monialaista yhteistyötä kiinteistöjen hoidon ja ylläpidon, työ- ja ympäristöterveyshuollon, työsuojelun sekä kiinteistöjen käyttäjien edustajien kesken. Sisäilmatyöryhmän tehtävänä on kehittää ja ylläpitää toimintatapoja, joilla sisäilmasto-ongelmia voidaan kokonaisvaltaisesti tarkastellen ehkäistä, selvittää ja ratkaista.

Ympäristöosasto varautuu tarkastamaan ja antamaan todistuksia kansainvälisessä liikenteessä olevien alusten saniteettitoimenpiteistä ja saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta. Lisäksi varaudutaan antamaan ruumiinkuljetuslupia.

Terveydensuojelun huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa on tärkeää ennakoivassa terveyshaittojen ehkäisyssä. Tällaisia suunnitelmia ja hankkeita ovat mm. kaavoitus, ympäristöluvat, ympäristövaikutusarviointimenettelyt sekä erilaiset rakennushankkeet.

Toimitaan terveydensuojeluasioiden lausunnonantajana, asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana.

Toiminnan kehittäminen ja asiakasyhteydenotot vaativat suhteellisen paljon voimavaroja. Asiakkaiden yhteydenotot kirjataan valvontatietojärjestelmään.

Liitteessä 2 on valvontayksikön alueella toimivat terveydensuojelulainsäädännön mukaiset valvontakohteet, yhteen tarkastukseen käytettävä arvioitu kesto sekä suunniteltu tarkastustiheys vuonna 2023. Taulukossa esitettyjen valvontakohteiden riskiluokka ja tarkastustiheys ovat Valviran ohjeistuksen mukaiset.

Terveydensuojelun valvonnan painopisteet 2023

1. Talousvettä toimittavat laitokset: Päivitetään valvontasuunnitelmat yhteistyössä vesilaitosten toimijoiden kanssa.
2. Vesilaitoksista tehdään sähköiset näytteenottosuunnitelmat (NOS) valvontakohtetietojärjestelmään (VATI).
3. Uimavesien valvonta: Uimahallien ja muiden yleisten uima-altaiden valvontatutkimusohjelmat päivitetään yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa.
4. Valvonnan yhdenmukaistaminen. Jatketaan työohjeiden ja lomakkeiden laadintaa suomen ja ruotsinkielellä
5. Ennaltaehkäisevään työhön kiinnitetään edelleen huomiota, kuten rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun lupiin lausuminen ja sisäilmatyöryhmässä vaikuttaminen sekä yhteistarkastukset eri viranomaisten kanssa

3.5 Tupakka- ja lääkelain säännösten mukainen valvonta

Tupakkalain valvonta

Tupakkalain valvontaan kuuluu ympäristöosaston osalta tupakkatuotteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikkojen sekä tupakointikieltojen ja – rajoitusten valvonta. Tupakkalain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, ovatko tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta tupakkalaisissa asetettujen vaatimusten mukaisia. Tarkastuksilla käytetään valtakunnallisia tarkastuslomakkeita.

Tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Tupakkatuotteiden lisäksi mm sähkösavukelaitteet ja niissä käytettävät nesteet kuuluvat tupakkalain sääntelyn piiriin. Nikotiininesteiden vähittäismyynti edellyttää tupakkatuotteiden tavoin myyntiluvan. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyyjän tulee tehdä kirjallinen ilmoitus asiasta myyntipaikan sijaintikunnalle. Ympäristöosastolta on henkilö Vaasan kaupungin tarjontatyöryhmässä. Tarjontatyöryhmässä suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä elinkeinon ja viranomaisten kanssa toimenpiteitä, joiden tavoitteena on alkoholia, tupakkaa ja rahapelejä ohjaavan lainsäädännön toteutuminen ja haittojen minimointi.

Tupakkalaki antaa asuntoyhteisöille oikeuden hakea kunnalta tupakointikieltoa myös asukkaiden hallinnassa oleviin tiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden tai muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin. Kunnan on myös peruutettava määräämänsä tupakointikielto asuntoyhteisön hakemuksesta, jos kiellolle ei muuttuneiden olosuhteiden vuoksi ole enää perusteita.

Suunnitelmallisesta valvonnasta on poistettu sellaiset kohdetyypit, joissa tupakointi on tupakkalain perusteella kielletty. Tällaisia paikkoja ovat muun muassa täysin savuttomat ravintolat, päiväkotien ja oppilaitosten sisätilat ja ulkoalueet sekä virastojen ja viranomaisten sekä niihin verrattavien julkisten laitosten yleisölle ja asiakkaille varatut sisätilat.

Valvontaohjelman suunnitelmallisesta valvonnasta poistettuihin kohteisiin voidaan edelleen tehdä suunnitelmallista valvontaa silloin, kun valvontakohdetyyppi on valvonnan painopistealueena. Muutenkin tupakkalain toteutumista, esimerkiksi koskien tupakointikieltoja ja – rajoituksia, voidaan valvoa muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi valvotaan mm. valitus tai ilmiantoasiat, käsitellään vähittäismyyntilupa- ja asuinyhteisöjen tupakointikieltohakemukset sekä toimitaan tupakkalain asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana.

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman 2020 – 2024 teemanä on yhteinen valvonta ja yhteistyö. Tätä tavoitetta tupakkalain valvontaviranomainen edistää osallistumalla ehkäisevää päihdetyötä kunnassa tai seudulla harjoittavien tahojen toimintaan.

Tupakkatuotteiden myynnissä on 20.5.2019 alkaen otettu käyttöön jäljitettävyyjärjestelmä. Kaikilla tupakkatuotteiden toimitusketjuun osallistuvilla on oltava tunnistekoodit, joilla toimitusketjuun osallistuva taho voidaan tunnistaa. Jäljitettävyyjärjestelmän tarkoituksena on ehkäistä tupakkatuotteiden laitonta kauppaa. Järjestelmä mahdollistaa tuotteen liikkeen seuraamisen valmistuksesta ensimmäiseen vähittäismyyntipaikkaan saakka.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipaikoille tehtävillä tarkastuksilla valvotaan muun muassa, ettei tupakkatuotteita, tupakointivälineitä tai nikotiininesteitä myydä tai luovuteta alle 18-vuotiaille ja että esilläpitokieltoa ja markkinointikieltoa noudatetaan. Julkisuuudessa on ollut huolestuttavia tietoja siitä, että nuorten tupakointi on pitkään jatkuneen vähenemisen jälkeen jälleen noussut. Tämän vuoksi on terveysvalvonnalla tarkoitus tehostaa ikäraja-valvontaa tupakkatuotteita myyvissä paikoissa.

Esilläpitokielto koskee (nk. erikoisliikkeitä lukuun ottamatta) tupakkatuotteiden ja niiden tavaramerkkien lisäksi tupakan vastikkeita, sähkösavukkeita, nikotiininesteitä ja niiden tavaramerkkejä. Markkinointikielto koskee tupakkatuotetta, tupakan vastiketta, tupakointivälinettä, tupakkajäljitelmää, sähkösavuketta tai nikotiininestettä. Markkinoinnilla tarkoitetaan mainontaa, epäsuoraa mainontaa ja muuta myynninedistämistä sekä tupakkasponsorointia.

Valvontatyössä on havaittu, että markkinoille on tullut uuden tyyppisiä tupakkalain alaisuuteen kuuluvia tuotteita ja kohteita, kuten vesipiippukahvila. Näiden valvontaan varataan myös työaika.

Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta

Nikotiinivalmisteiden myynnistä säädetään lääkelaisissa (395/1987) muutoksineen. Niissä on säädetty kunnan tehtäviä nikotiinivalmisteiden lupa- ja valvontaviranomaisena. Nikotiinikorvaushoitoon tarkoitettujen itsehoitovalmisteiden on luokiteltu lääkkeiksi ja niitä saadaan myydä valvotusti yli 18-vuotiaille. Valvontakäynneillä tarkastetaan, että myyntiolosuhteet ovat kunnossa.

Lääkelakiin perustuvaa nikotiinikorvaushoitovalmisteiden myyntiä valvotaan ensisijaisesti muun tarkastuksen yhteydessä niissä kohteissa, kun se on mahdollista. Muut kohteet tarkastetaan erikseen tarvittaessa.

Liitteessä 3 on valvontayksikön alueella toimivat tupakka- sekä lääkelain mukaiset valvontakohteet, yhteen tarkastukseen käytettävä arvioitu aika sekä suunniteltu tarkastustiheys vuonna 2023. Tupakkavalvonnan osalta taulukossa esitettyjen valvontakohteiden riskiluokka ja tarkastustiheys ovat Valviran ohjeistuksen mukaiset. Lääkelain osalta on oma arvio.

Tupakkalain valvonnan painopisteet 2022

1. Ikäraja-valvonta
2. Kehitetään tupakkalakia valvovien viranomaisten ja ehkäisevän päihdetyön yhteistyötä mm. osallistumalla ehkäisevään päihdetyötä harjoittavien tahojen toimintaan.

4. Erityistilanteisiin varautuminen

4.1 Toiminta erityistilanteissa

Elintarvike-, terveydensuojelu- ja eläinlääkintähuoltolaissa on määräykset siitä, että kunnan on ennakolta varauduttava erityistilanteisiin. Tässä tarkoituksessa ympäristöosasto on laatinut

tärkeimmät osa-alueet kattavan ympäristöterveydenhuollon erityistilannesuunnitelman. Pelastuslaitos pyytää lisäksi ajoittain ympäristöosastoa päivittämään toimenpidesuunnitelmansa erityistilanteiden varalle.

Kriisitilanteen tiedottamisen toimintaohjeina käytetään kaupungin kriisiviestintäohjetta ja lisäksi terveysvaarakansion malleja sekä Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisua: ”Ympäristöterveydenhuollon erityistilanteet”. Elintarvikenäytteiden tutkimusten osalta voi valvontayksikkö tukeutua erityistilanteessa tapauskohtaisesti Ruokaviraston elintarvike- ja rehumikrobiologian tutkimusyksikköön.

Kaupunki on sopinut KVVY-Botnialab Oy:n kanssa, että erityistilanteiden selvittelyssä laboratorio on käytettävissä myös normaalin työajan ulkopuolisina aikoina. Laboratorion palvelut ympäristöosastolle voivat olla mm. analyysi-, näytteenotto- ja kuljetustehtäviä.

4.2 Epidemioiden selvittäminen (selvitystyöryhmä)

Epidemioiden selvittäminen kuuluu kunnan tehtäviin ja niiden selvittämiseen on varauduttava myös talousarviossa. Ympäristöosasto on varautunut osaltaan ruokamyrkytysten tai talousvesiepidemioiden selvittämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Yhteistoiminta-alueen laajentumisen vuoksi Vaasalle ja Laihialle on nimetty yhteinen työryhmä ruokamyrkytys-epidemioiden selvittämistä varten. Selvitystyöryhmään on nimetty asetuksen 251/2007 mukaisesti jäsenet.

Ruokamyrkytysten selvittämiseksi selvitystyöryhmälle on päivitetty 2022 kirjallinen toimintamalli sekä vastualueet. Ryhmän jäsenluku on nyt 6. Ryhmässä on kaksi henkilöä Pohjanmaan hyvinvointialueelta, kaksi Vaasan Vedeltä ja kaksi ympäristöosastolta. Ryhmä kokoontuu tarpeen vaatiessa. Vaasan kaupungin ja Laihian kunnan ympäristöterveydenhuollon ja uuden Pohjanmaan sote- alueen tietojenvaihtoa ja yhteistyötä pyritään lisäämään epidemia-selvityksissä.

Selvitystyöryhmän tehtävänä on:

- 1) Huolehtia, että epidemian selvittämiseksi vaadittavat epidemiologiset ja laboratoriotutkimukset suoritetaan;
- 2) Huolehtia epidemian hallintaan tähtäävien toimenpiteiden yhteensovittamisesta;
- 3) Vastata tiedonkulusta tutkimuksia tekevien viranomaisten ja laboratorioiden välillä;
- 4) Huolehtia tarvittaessa yhteydenpidosta terveysvalvonnan ja hyvinvointialueen välillä, sekä tarvittaviin asiantuntijoihin ja muihin viranomaisiin;
- 5) Tiedottaa epidemiasta väestölle ja tiedotusvälineille;
- 6) Tehdä STM:n asetuksen 251/2007 mukaiset ilmoitukset muille viranomaisille; sekä
- 7) Tehdä muut tarvittavat selvitykset.